

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Controveria Vnica. De efficacitate rationis Diui Thomæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

necessariò ac per se primò illius est imago; hæc A
est enim eius natura, vt sit imago; igitur si Spiritus S. per se primò non est imago patris aut filij
vel vtriusq; neutrius erit imago naturalis, quod
si imago naturalis non est: consequens est vt nulla
ratione sit imago.

CONTROVERSIA VNICA.

De efficacia rationis Diui Thomæ.

Sententia
Doctorem

VARIÆ à Doctoribus afferuntur rationes
ad probandam huius articuli conclusionē,
scilicet nomen & rationem imaginis soli filio
conuenire; quas referunt & confutant Vasq. cap.
4. & Suarez in dicto cap. 6. Igitur Vasquez cap. 5.
reiecit ratione D. Thom. sentit hac vna ratione
conclusionem efficaciter posse probari. Imago
est similitudo expressa ad representandum id
cuius est imago: at Spiritus S. nullum repræsentat
eorum, à quibus procedit; ergo &c. Maiorem,
quam accepit ex Canariensi, probat quibusdam
argumentis supra solutis q. 27. art. 4. controu. 1.
Minorem autem sic deducit: Si Spiritus sanctus
aliquem repræsentaret, deberet eum repræsentare
alicui intelligenti; nulli autem repræsentat;
quia nec patri, nec filio; cum neuter seipsum in-
telligat Spiritu S. neque tanquam termino, ne-
que tanquam forma sue intellectiōis; nec re-
præsentat sibi ipsi, nisi quatenus essentiali intel-
lectiōe, quæ est sui ipsius essentia, cognoscit se,
& alias personas in se ipso; nec repræsentat alicui
intellectui creato; non viatori, vt perspicuum
est: non videnti Deum sicuti est. nam qui tres
personas clarè intuetur, non videt vnā, quia in
alia repræsentetur, sed omnes eque primò intue-
tur; ergo nulli intellectui Spiritus sanctus repræ-
sentat, nec repræsentare potest: igitur nec alicuius
imago est.

Aureolus rationem hanc ex littera D. Th. sic
impugnat. Spiritus S. procedit vt amor diuinus;
ergo vt similis; ergo ratio adducta nihil valet.
Prima consequentia probatur ex textu dicente
conuenire amori, qui est Spiritus S. vt sit similis
in specie, in quantum est amor diuinus. Secun-
da verò consequentia & antecedens sunt euidētia.

Alij expositores communiter approbant &
tuentur rationem D. Th. vt omnium optimam
quam etiam complectitur in substantia Suarez
lib. 9. de Trinitate cap. vlt. in fine quamuis illa quā
affert, prima facie diuersa videatur.

PRÆCIPUA, immò verò omnia veritatis in
proposita difficultate fundamenta sunt ea, quæ
supra iecimus, quæst. 27. art. 4. in 1. controu. Hic
tantum explicanda est paulò diligentius doctrina
Cai. cuius minimè facilis est intelligentia.

Sciendum est itaque primò, communem aliquā
rationem, siue formam generico aut proportio-
nali, siue analogico conceptu apprehensam pos-
se diuidi & contrahi per duo differentiarum si-
ue modorum genera; ac proinde posse dupliciter
à contrahente denominari; potest enim quali-
bet ratio siue natura generica primò diuidi per
differentias per se, quæ scilicet naturam illam va-
riant & distinguunt infra latitudinem propriæ
rationis formalis, & ad eandem naturam perti-
nent, vt eius formales intrinsecæ & essentielles
denominationes. Dico essentielles non naturæ ge-
nericæ præcisè & abstractè sumptæ, sed prout est
siue participatur in hac & illa specie directè sub-
tali genere sumpta: sicut album & nigrum diffe-
rentiæ sunt per se distinctiua coloris; quia nimirū
coloris naturam distinguunt infra latitudinem

rationis formalis coloris, & intrinsecæ denomi-
nationes sunt naturæ coloris ad eius essentiam
pertinentes, prout est siue participatur in hac &
illa specie. Nam ratio albi siue disgregatiui ratio
quædam formaliter est coloris & visibilis, vt sic
à qualibet ratione formali cuiusuis alterius ge-
neris omnino distincta & ab ea prorsus extra-
nea. Quo fit vt singula genera proprias habeant
differentias ad ambitum rationis eius formalis i-
ta pertinentes, & cum eius natura speciem con-
stituunt, vt cum alterius generis natura nulla
ratione valeant conuenire ad vnā aliquam spe-
ciem vel vnum aliquid per se quouis modo con-
stituendum, ob dictam causam; quia scilicet ab
eius ratione formali sunt extraneæ. Vnde
album & nigrum, quæ respectu coloris sunt dif-
ferentiæ per se, si comparantur ad animal, sunt
differentiæ per accidens; & cum animalitate
nullam speciem aut vnum aliquod ens per se cō-
stituunt, sed vnum tantum per accidens. Ratio
prædictorum omnium est: quia differentia su-
mitur à forma rei constitutiva, vt in rebus com-
positis; vel ab ipsa rei natura seu quidditate quo
ad rationem siue gradum actualitatis in ea con-
ceptum, vt in simplicibus, prout latè superius
explicauimus q. 3. a. 5. in 1. controu. Necesse est
itaque differentias per se ad rationem formalem
naturæ genericæ pertinere, non vt abstractè cō-
cipitur, sed prout ad totam specierum partici-
pantium latitudinem consideratur extensa, &
esse determinationes eius intrinsecas, & in eius
essentia, vt in singulis est participantibus inclu-
di. Vnde Aristot. in 7. metaph. tex. 43. scissione
pedis, quam vt differentiam pedis per se diuisi-
uam constituit, quandam dixit esse pedalitatem;
& ostendens quomodo ex genere & differentia
fiat vnum per se, ait genus non esse præter eas
quæ sunt generis species; & in vltima differentia
tam genus, quàm superiores per se differentias
includi, vt ibidem exponit S. Thom. quod dif-
ferentijs per accidens minimè congruit; nulla
enim earum alteram aut genus includit, vt ibi-
dem ait Philosophus. Potest igitur secundò di-
uidi natura generica per differentias per accidens;

vt si diuidatur color in naturalem & artificialem,
sunt enim natura & ars extra genus coloris; cum
nec in eo aut aliqua eius per se differentia clau-
dantur; aut ipsum vel eius aliquam differentiam
includant explicite aut implicite, vt de se patet.
Et hæc doctrina proportionaliter applicanda
est ad modos communis analogi diuini. Qui
plura videre desiderat de modo & arte diuiden-
di per differentias per se, legat Arist. in primo de
partibus animalium c. 2. & 3.

Secundò iuxta prædicta notandum est, amorem
dupliciter posse distinguere. Vno modo per diffe-
rentias per se amoris, quatenus amor. Et quoniam
amor impulsio quædam est: necesse est omnes
differentias amoris per se diuinas esse impulsio-
nis per se diuersificatiuas; & hoc modo diuidi-
tur amor in amorem amicitiae, & in amorem cō-
cupiscentiæ: quæ duæ differentiæ amicitiae scili-
cet & concupiscentiæ impulsiones quædam sunt
inter se diuersæ, vt patet ex 1. 2. q. 28. & ex su-
pradictis q. 27. a. 3. controu. 1. & a. 4. controu. et-
iam 1. Secundò diuidi potest amor per diffe-
rentias per accidens siue extraneas amoris vt
amor est; & sic multipliciter diuidi potest, & in
re proposita distinguitur per subiecta, siue per
naturas amantium scilicet humanam, angelicam
& diuinā: & dicitur triplex amor scilicet huma-
nus, Angelicus & diuinus.

Tertio considerandum est amorem siue impul-
sum,

Resolutio.
Distingui-
tur, & ex-
plicatur a-
moris diffe-
rentiæ per
se, & per
accidens; &
aperitur
sua duarum
propositio-
nū; & sic
sunt quæ-
si-
tione.
Quæ sunt dif-
ferentiæ per
se.

Differentia
per accidens

Amoris per
se differens

Amoris dif-
ferentiæ per
accidens

*Amor ut
sic non pro-
cedit ut si-
milis.*

sum, & differentias per se impulsionis & amoris A
ut sic nihil habere commune formaliter cum ra-
tione similis in quantum simile; sed ab eo & eius
per se differentijs longè distare; diuersorum e-
nim generum & non subalternatim positorum,
qualia sunt amor & simile, diuersæ sunt species
& differentia. Quod igitur procedit ut amor
formaliter, quantacunque sit perfectionis etiam
infinite, nunquam procedet ut simile formaliter,
quatenus amor est. Nam quod procedit ut
amor, procedit ut impulsus; cuius nulla per se
differentia rationem habet formaliter similis; &
consequenter neque etiam imaginis, quæ simili-
tudo quædam est. Differentia verò amoris di-
uinitatis per accidens, similis quandoque ratione
habere permittuntur: quales sunt iam dictæ, quæ
per amantium naturas amorem distinguunt. Di-
xi permittuntur quia non oēs, sed vna tantum earum
similitudinis siue similis rationem habet: hæc verò
est diuinitas, quæ amori procedenti in iden-
titate coniuncta similem illum facit principio à
quo procedit: est enim amor diuinus, siue Deus
amor ab amante diuino, siue ab amante Deo. Ve-
rum hæc similitudo, cum non inest amori, ut a-
mor est, ex propria. s. & per se differentia, sed
ex tali subiecto siue natura, quæ est amoris ex-
tranea differentia, non conuenit amori per se, &
formaliter ut amor est, sed per accidens tantum
& materialiter ac identicè; quia scilicet idem est
cum natura diuina, quæ vna est amoris spirati &
spiratoris.

*Prima pro-
positio, sensus.* Hæc itaque propositio: *amor diuinus procedit
ut similis*, dupliciter potest intelligi. Vno modo
sumendo amorem ut amor est formaliter, quo
ad eius per se differentiam: ita ut dictio illa, *di-
uinus*, sumatur formaliter & denotet solum amā-
tem & obiectum amoris: & sic falsa est dicta pro-
positio ob supradictam causam; quia scilicet a-
mor, ex proprijs & per se differentijs nullam ha-
bet rationem similis. Alio modo potest intelligi
sumendo amorem pro ut diuinus est, non tan-
tum formaliter, sed etiam identicè, quatenus sci-
licet dictio illa *diuinus*, denominatio est amoris
sumpta ab extranea vel quasi extranea differen-
tia scilicet natura diuina cui identificatur: & in
hoc sensu vera est propositio, ut affirmat S. D.
in textu. Et quamuis propositio sit aliquo mo-
do formalis quo ad significatum illa dictione *di-
uinus*: non est tamen simpliciter & absolute for-
malis sed identica propriè & materialis: quia cū
de amore diuino, angelico vel humano formaliter
loquimur, & de eo aliquid prædicamus, ser-
mo semper est de amore, ut amor est quo ad ali-
quam eius per se differentiam nisi aliud expri-
matur. Iam autem diximus nullam amoris per
se differentiam habere rationem similis forma-
liter, sed materialiter tantum, quatenus. s. idem
est cum tali natura puta diuina.

*Secunda pro-
positio, sensus.* Postremò in illa propositione, *Spiritus sanctus
procedit ut amor diuinus*, aduerte duo. Primum est,
dictionem illam ut denotare siue specificare mo-
dum processioneis Spiritus S. potest verò modus
processioneis Spiritus S. per dictam particulam
dupliciter denotari: Vno modo quo ad propria
tantum & formalia illius modi procedendi, quæ
scilicet pertinent ad amorem & impulsionem ut
sic. Alio modo quo ad communia id est essen-
tialia & concomitantia modum procedendi siue
terminum processioneis: hæc verò sunt, quod
processio illa sit esse & essentia Dei; quod amor
ille sit subsistens, sit idem quod Deus, sit similis
& æqualis producenti; & consequenter omnem

aliam habens perfectionem Deo congruentem
& tribus communem. *Secundum* est dictionem
illam *diuinus* dupliciter sumi posse. Vno modo
identicè id est prout significat identitatem amo-
ris cum Deo, ac si dictum esset, amor qui Deus
est. Alio modo formaliter, ut scilicet deno-
tet tantum principium & obiectum amoris,
quod Deus est. Cum itaque dicitur Spiritus
S. procedit ut amor diuinus: si dictio illa ut de-
notet modum processioneis quo ad propria tan-
tum & formalia modi processioneis Spiritus S. &
dictio illa *diuinus* sumatur identicè, sit sensus;
Spiritus S. procedit ut amor diuinus, id est Spi-
ritus S. ex vi & modo proprio suæ processioneis,
B prout scilicet est processio amoris ut sic, habet
quod procedat ut Deus; quæ propositio falsa est,
ut patet ex dictis in hac, & in prædicta. 1. controu. 4.
q. 22. Nam, ut hic ait Caiet. non habet Spiritus
S. ut sit Deus ex proprijs processioneis amoris et-
iam diuini, stando infra latitudinem solius vo-
luntatis & modi processioneis illius; sed hoc tan-
tum habet, ut sit amor Dei tanquam amantis, &
amati; & consequenter est vera propositio su-
mendo amorem diuinum formaliter. Si verò
dictio illa ut denotet etiam communia tri-
bus personis & concomitantia modum procedē-
di, vel terminum processioneis, quocunque modo
sumatur dictio illa *diuinus* vera est propositio, ut
perspicue patet ex dictis: & consequenter Spiritus
S. in eo sensu procedit ut similis; & eodem mo-
do distinguendum & iudicandum est de simili-
bus alijs propositionibus. Et quoniam dicta pro-
positio à Theologis accipitur, ut exprimit prop-
ria & formalia modi procedendi: & sumitur a-
mor diuinus formaliter; idcirco absolute vera
est. Nec tamen sequitur: ergo Spiritus S. proce-
dit ut similis, ut etiam ostendimus.

PRIMA CONCL. Nomen imaginis esse propriū
fili nullam melius ratione probatur, quam argumento S.
D. in textu.

SECUNDA CONCL. Probatio Vasquesij inu-
tilis est & vana. Hæc conclusio probata fuit supra
in allegata Controuersia: & probat eam Suarez in
supra dicto libro 9. capit. ultimo, numero decimo, &
sequentibus.

TERTIA CONCL. Hæc propositio, Spiritus S.
vel amor diuinus procedit ut similis, propriè &
formaliter accepta falsa est, materialiter autem & i-
dentice vera.

QUARTA CONCL. Hæc propositio, Spiritus S.
procedit ut amor diuinus, propriè & formaliter in-
tellecta vera est, improprie autem falsa.

CONTRA primam concl. est argum. Aur su-
pra notatum. Resp. cum Caiet. falsam esse primam
consequentiam. Ad probationem dico D. Th.
loqui de amore diuino identicè, & non tantum
effectiue & obiectiue siue formaliter, quomodo
E procederet probatio consequentiæ.

CONTRA eandem concl. producant Vasq.
& Suar. nonnulla argumenta, quæ soluta sunt in
dicta. 1. controu. q. 21. a. 1.

CONTRA secundam concl. est argum. Vasq. Obi. contr. 2.
supra cum eius opinione relatum. Cui responde-
mus primò falsam esse maiorem quo ad particu-
lam illam ad representandum, ut probatum est
in dicta controu. Secundo dici potest idem esse
procedere ad representandum, & procedere ut
simile; & in hoc sensu vera esset maior. Ad mi-
norem autē dicimus eā non rectè probari. Nam
Spiritus S. ut eandem habet cū spiratore naturā,
in qua relucet vniuersa ut in obiecto ad qua-
ta di-

*Conclusio-
nes deduc-
tæ, & pro-
bate.*

*in
Suarez.*

*in
textu.*

*in
textu.*

*in
textu.*

*Obi. contr. 2.
cont.
Suar.*

to diuini intellectus, se ipsum & omnia sibi & alijs personis obiectiue representat. Nec tamen sequitur patrem & filium intelligere Spiritu sancto tanquam forma aut termino intellectiōis: sed intelligere seipsum in Spiritu sancto ut reproducta, in qua sunt pater & filius per vnitatem essentia, & per originem ac relationem. Reliqua ad huius argumenti cōfutationem necessaria videat lector in dicta nostra controuersia, & apud Suar. in allegato ultimo cap. lib. 9.

QVAESTIO XXXVI.

De persona Spiritus sancti, in quatuor articulos diuisa.

Post considerationem praedictam, considerandum est de his, quae pertinent ad personam Spiritus sancti: qui non solum dicitur Spiritus sanctus, sed etiam amor & donum Dei.

Circa Spiritum sanctum, ergo quaruntur quatuor.

Primo. Vtrum hoc nomen Spiritus sancti sit proprium alicuius diuinae personae.

Secundo. Vtrum illa persona diuina, quae Spiritus sancti dicitur, procedat à patre, & filio.

Tertio. Vtrum procedat à patre per filium.

Quarto. Vtrum pater & filius sint vni principium Spiritus sancti.

Ratio ordinis huius questionis, & articulorum eius inter se.

HAEC est tertia pars tractatus de personis in particulari, in qua disserit S. D. de tertia in Trinitate persona, quae est Spiritus S. cui tria conueniunt nomina. Primum est, Spiritus S. secundum est amor: tertium est donum; de quibus agit S. Th. eo ordine, quo proposita sunt. Nam Spiritus S. nomen est in sacris litteris vulgatissimum, & ceteris omnibus prima sui significatione communius, non solum quia tribus cōuenit, ut ex Augustin. dicit auctor in textu: sed etiam quia nomen spiritus ex propria significatione impulsionem, & rem nihil aut parum habentem de materia significat; quae longè cōmuniōr est, quàm amor & donum. Ratio autem amoris naturaliter prior est ratione doni; quia donum respectum connotat ad creaturam, cui donatur; qui sequitur rationem amoris in Deo, qui est prima ratio donationis.

Quatuor habet articulos haec quaestio. In Primo tractatur quid nominis Spiritus S. In secundo examinatur quid rei, quo ad radicem propriam personalis eius distinctionis à filio, quae est processio. In tertio agitur de modo processionis eiusdem Spiritus S. in ordine ad Patrem & Filium: non tantum simpliciter, sed praecipue ut exprimitur per propositiones. In ultimo articulo versat difficultatem cōsequentem determinationes secundi & tertij articuli, in quibus concluditur Spiritum S. procedere à Patre & filio, & à Patre per filium: ex quibus emergit dubitatio, an pater & filius vere sint & dici debeant vnum principium Spiritus S. an magis duo?

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum hoc nomen Spiritus sanctus sit proprium nomen alicuius diuinae personae.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod hoc nomen Spiritus sanctus, non sit proprium nomen

alicuius diuinae personae. Nullum enim nomen commune tribus personis est proprium alicuius personae: sed hoc nomen Spiritus sancti, est commune tribus personis. Ostendit enim Hilari. 8. de Trinit. in spiritu Dei, aliquando significari patrem, ut cum dicitur, spiritus Domini super me. Aliquando significari filium, ut cum dicitur filius: In spiritu Dei eicio demonia, natura sua potestate eicere se demonia demonstrans. Aliquando de Spiritu sancti. ut ibi, Effundam de spiritu meo super omnem carnem. Ergo hoc nomen Spiritus sancti, non est proprium alicuius diuinae personae.

2 Praeterea. Nomina diuinarum personarum ad aliquid dicuntur, ut Boetius dicit in lib. 4. de Trin. sed hoc nomen Spiritus sanctus non dicitur ad aliquid. Ergo hoc nomen non est proprium diuinae personae.

3 Prat. Quia filius est nomen alicuius diuinae personae, non potest dici filius huius, vel illius. Dicitur autem spiritus huius, vel illius hominis. ut enim habetur Num. 11. dixit Dominus ad Moyse. De spiritu tuo accipiam, tradamque eis. & 4. Reg. 2. Requeuit spiritus Eliae super Eliseum. ergo Spiritus sanctus non videtur esse proprium nomen alicuius diuinae personae.

Sed contra est, quod dicitur 1. Ioan. vlt. Tres sunt qui testimonium dant in caelo, pater, verbum, & Spiritus sancti. Ut autem August. dicit 7. de Trin. cum quaeritur quid tres? dicimus, tres personae. Ergo Spiritus sanctus est nomen diuinae personae.

Respond. Dicendum, quod cum sint duae processionis in diuinis, altera earum, quae est per modum amoris, non habet proprium nomen, ut supra dictum est. Unde & relationes, quae secundum huiusmodi processionem accipiuntur, innominatae sunt, ut etiam supra dictum est. Propter quod nomen personae hoc modo procedentis, eadem ratione non habet proprium nomen: sed sicut sunt accommodata aliqua nomina ex vsu loquentium ad significandum praedictas relationes, cum nominamus eas nomine processionis, & spirationis, quae secundum proprietatem significationis, magis videntur significare alius notiones quam relationes: ita ad significandum diuinam personam, quae procedit per modum amoris, accommodatum est ex vsu scripturae hoc nomen Spiritus sanctus. Et huius quidem conuenientia ratio sumi potest ex duobus. Primo quidem ex ipsa cōmunitate eius, quod dicitur Spiritus sancti. Ut enim Aug. dicit 15. de Trin. Quia Spiritus sanctus communis est ambobus, id vocatur ipse proprie quod ambo communiter. Nam & pater est spiritus, filius est spiritus, & pater est sanctus, & filius est sanctus. Secundo vero ex propria significatione. Nam nomen spiritus in rebus corporeis quadam impulsionem & motionem significare videtur. Nam flatum, & ventum, spiritum nominamus. Est autem proprium amoris, quod moueat, & impellat voluntatem amantis in amatum. c. Sanctitas vero illis rebus attribuitur, quae in Deum ordinantur. Quia igitur persona diuina procedit per modum amoris, quo Deus amatur, conuenienter Spiritus sanctus nominatur.

Ad Primum ergo dicendum, quod hoc, quod dico, Spiritus sanctus prout sumitur in virtute duarum dictionum, commune est toti Trinitati, quia nomine spiritus significatur immaterialitas diuinae substantiae. Spiritus enim corporeus inuisibilis est, & parum habet de materia. Unde omnibus substantijs immaterialibus, & inuisibilibus hoc nomen attribuiamus. Per hoc verò, quod dicitur sanctus, significatur puritas diuinae bonitatis. Si autem accipiat hoc quod dico Spiritus sanctus, in vi vnius dictionis, sic ex vsu Ecclesiae est accommodatum ad significandam vnam trium personarum, scilicet quae procedit per modum amoris ratione iam dicta.

Ad Secundum dicendum, quod licet hoc quod dico, Spiritus sanctus prout sumitur in virtute duarum dictionum, commune est toti Trinitati, quia nomine spiritus significatur immaterialitas diuinae substantiae. Spiritus enim corporeus inuisibilis est, & parum habet de materia. Unde omnibus substantijs immaterialibus, & inuisibilibus hoc nomen attribuiamus. Per hoc verò, quod dicitur sanctus, significatur puritas diuinae bonitatis. Si autem accipiat hoc quod dico Spiritus sanctus, in vi vnius dictionis, sic ex vsu Ecclesiae est accommodatum ad significandam vnam trium personarum, scilicet quae procedit per modum amoris ratione iam dicta.

Declinando ad finem.

Ca. 4. & sequentibus. tom. 5.

2. 27. 4. 4. ad 3.

2. 28. 4. 4.

Li. 5. de tri. c. 1. a. med. c. 1215 c. 9. circa fin. 10. 11. 3.

163.

In cor. 1.

Spiri-